

РАД ЗА БЕЛОМ ТРПЕЗОМ У ПРВИМ ЛОЖАМА

Спекулативно Слободно зидарство, као што је познато, има своје корене у средњевековним удружењима - еснафима оперативних зидара. Стари мајстори су током дана радили на грађевинама, а увече би, након напорног рада, одлазили у своје омиљене крчме, у којима би се уз јело и пиће опуштали, и правили планове за наредни дан. Масонско Братство је, поред других обичаја и традиција које је наследило од оперативног зидарства, наследило ову врсту окупљања које се назива Рад за Белом трпезом или агапе. Агапе је старогрчка реч коју су Платон и други грчки философи користили када би говорили о љубави према супрузи, породици или некој посебно важној активности, док наш савременик и писац Паоло Коелњо дефинише агапе као љубав која осваја, најузвишенију и најчистију форму љубави.

Крајем седамнаестог и почетком осамнаестог века није било масонских Храмова какве данас познајемо, па су прве Ложе у Енглеској, као и у континенталној Европи и Америци, одржавале своје Радове у посебним, издвојеним одајама својих омиљених крчми, таверни и клубова, у којима су имали мир и приватност. Наравно, не треба занемарити ни потребу Браће да им при руци увек буду довољне количине хране и пића. У Енглеској тога доба постојала су многа братства, удружења, трговачка друштва и клубови, а осим Масона, постојали су Гормасони, Јерусалимске душе, Стари момци, Грегоријанци и многи други. Било је много крчми, чајџиница и клубова, а неке од удружења су покретали сами власници крчми и таверни како би осигурали довољан број гостију за успешан рад.

Да вас подсетим, Масонерија какву данас познајемо, званично је успостављена 24. јуна 1717. године за трпезом у лондонској крчми „Гуска и роштиљ“, када су се четири лондонске Ложе ујединиле и формирале Велику Ложу Енглеске, прву Велику Ложу у свету. Од самог свог настанка, Велика Ложа Енглеске је донела одлуку да се Велики Мајстори бирају на сваких шест месеци, поред осталог и зато да би се Браћа окупила два пута годишње на великим раскошним свечаностима које су пратиле избор Првог међу једнакима.

Када се осврнемо на историју нашег часног Братства, лако се може увидети да се оно никада није много удаљило од трпезе, хране, пића, песама, говора и здравица. Извештаји са Радова првих масонских Ложа садрже и податке о плаћеним рачунима за храну, вино, пиво и пунч. Многе ране Ложе су део онога што ми данас називамо таксом за Иницијацију наплаћивале у храни и пићу, или је нови Брат, након своје Иницијације, сам морао да сноси све трошкове Рада за Белом трпезом. Венчање Брата или рођење сина је такође подразумевало припрему прославе за Братство, а у немалом броју случајева Браћа су се окупљала и након сахране Брата који је испраћен на Вечни Исток.

Правила многих првих Ложа су предвиђала да се Ложа отвори у 7 увече, и да се ради до 9 сати. Пауза за освежење Браће била је предвиђена да траје од 9 до 10 часова, да би се Радови наставили до 11 сати увече, а није било ретко да се Радови продуже до поноћи. Извештај са Радова једне од првих Ложа сведочи да су Браћа седела за столом пуних 18 сати, и да су се за то време више пута окрепили и освежили, што наговештава да се организацији Радова морала посветити значајна пажња. Сам Рад се одвијао, у посебним и заштићеним просторијама, за трпезом у облику потковице. Браћа су седела за столом, разговарали и учили Ритуале, док су се сами Обреди Иницијације, Унапређења, Уздизања и друге церемоније одвијали у средишњем делу просторије који су сва Браћа, окупљена око стола, могла јасно да виде. У истој просторији Браћа су јела и пила, али само у време које је било предвиђено за освежење, и под будним оком Брата Другог Надзорника који је водио рачуна да се не претера са алкохолом, због чега је именовано посебну Браћу који су били задужени за служење хране и точење пића. Када би се Обред наставио, Браћа су престајала са јелом и пићем.

У то време, припадност Братству је, као и данас, била престижна ствар, јер су се међу Браћом налазили и најугледнији грађани тог времена. Уживање у пиву, вину и другим алкохолним пићима, уз храну, и то не баш у умереним количинама, био је такорећи обичај тог доба. Масонски Рад у таквим околностима је, зато, имао за последицу доношење посебних прописа Ложа који су имали за циљ да се спречи неумереност Браће у јелу и пићу (што се очигледно понекад дешавало), и како би се обезбедило достојанство скупа. Казне за пијанство, непристојне речи, препирке, свађе и ометање Радова су биле веома строге. Упркос томе, међу познаваоцима Масонерије тог доба влада недвосмислено уверење да повремено конзумирање алкохола приликом окупљања Браће ни на који начин није угрожавало високе моралне вредности на које се Слободно зидарство позива, нити на друштвени утицај који је Масонерија имала у то време. Нема такође било какве сумње да су Браћа веома полагала на правила понашања и опхођења за столом.

Алкохол је, осим као освежење, имао још једну важну улогу након Обреда: наиме, за Рад за Белом трпезом, биле су карактеристичне многе здравице. На слици Стјуарта Вотсона која показује инаугурацију Часног Старешине шкотске Ложе Килвининг (Kilwinning) јасно се види флаша и чинија са пунчом. Неке чаше и кригле које су користили стари Масони су биле руком осликане, са пуно масонских алата и симбола на себи, или су садржале речи масонских песама. Поједине су биле веома вредне и скупе, и представљале су неку врсту Цртежа Ложе у необичној форми. Неке кригле су на себи имале насликан стуб означен словом „Ј“ а неке стуб означен слобом „Б“. Тадашњи Велики Секретар Велике Ложе Енглеске Лоренс Дермот се, давне 1754. године нашалио, и рекао да слова „Ј“ и „Б“ стоје на криглама како би Браћа могли да разликују јамајчански рум од оног са Барбадоса.

Најранији масонски документи јасно наводе да су Браћа уживала

у пићу након Ритуала, али су загонетно ћутљиви када се ради о обичајима и начину испијања чаша, као и о здравицама након Обреда, којих је било веома много: здравица Краљу или Краљици, здравица Домовини, здравица Братству, здравица Великом Мајстору и Великој Ложи, здравица матичној Ложи, здравица гостима и присутној Браћи, здравица супругама и дамама, здравица онима који су припремили и служили јело, као и чаша која је подигнута у спомен Браће који су се преселили на Вечни Исток. Први забележени масонски говор одржан је 16. октобра 1646. године, када се Брат Елијас Ешмол захвалио Браћи који су у кући његовог таста у граду Ворингтон присуствовали његовој Иницијацији. За овим, првим сачуваним масонским говором, следили су сви остали, до дана данашњег.

Поред масонских говора, остали су забележени још неки масонски обичаји из тог времена:

Масонска паљба је масонски обичај који вуче корене из војних обичаја тог времена. Постоје подаци да је тадашњи градоначелник Лондона сер Џон Пик 1686. године обилаго капије града, и заједно са грађанима наздрављао Краљу и Краљици, док су његови пратиоци – војници испаливали у ваздух почасне плотуне из својих мускета. Документ из 1737. године, који сведочи о Иницијацији једног Брата, потврђује да су Масони прихватили ову традицију на својим окупљањима. У документу се наводи: „Када је Обред завршен, Кандидата су назвали Братом. Сви су поседали за сто, на коме су стајале боце и чаше. Старешина Ложе је командовао: „Додај барут!“ Сва Браћа су устала, а Старешина је изрекао следећу команду: „Пуни!“ Барут, који је у овом случају било вино, је насут у чаше, а Старешина је затим наставио са командом: „Пушке у руке!“ Браћа су се ухватила чаша, а затим је следила последња команда Старешине: „Паљба!“ Браћа су, у част новог Брата испразнила чашу у три гутљаја, за којима су следила три плеска и три узвика „Виват“ или „Хуза“ што значи „Живели“!

Још један стари обичај, који је данас скоро потпуно нестао, састојао се у томе да након здравице новом Брату, започне кружење Пехара љубави. Кружење Пехара љубави око трпезе се одвијало тако што би три Брата устала, док би сва остала Браћа остала да седе за столом. Брат који се налазио у средини, између два Брата, би са две руке узео пехар са вином, док би двојица Браће који са његове леве и десне стране исукала мачеве и штитила његова леђа док не испије пехар. Када би Брат испио пехар, са марамом која је стајала испред њега би обрисао његове ивице, затим би налио пехар до врха, ставио га пред Брата који се налазио се његове леве стране, и који је до пре неколико тренутака чувао његова леђа, а сам би узео мач у руке. У међувремену би, са мачем у руци устао још један Брат, како би заштитио Брата који се сада нашао у средини, и тако све у круг, док сва Браћа не испију по пехар вина, заштићени од стране Браће. Према легенди, обичај да се чувају леђа пријатељу који испија пиће датира још из саксонских времена, јер је у то време претила

реална опасност да човек, док је опуштен и неспреман, буде нападнут и убоден боджом или мачем (на овај начин је 979. године од стране плаћеног убице убијен Краљ Едвард, а по налогу своје маћехе Елфриде).

За нас, савремене Масоне, ово доба здравица, вина и песме за Белом трpezом може изгледати чудно и далеко. Ипак, оно говори о јединственој, раскошној и богатој традицији старих Слободних зидара, чију наслеђе баштинимо и које смо дужни да поштујемо и чувамо.

Рад за Белом трpezом је важан и неодвојив део масонских окупљања. Он има огроман симболички и филозофски значај, јер се храна и пиће деле са онима који су се међусобно препознали и одабрали, и који су једни другима срцу драги. Рад за Белом трpezом је и овоземаљска награда за интелектуални и духовни рад који улажемо у самом Обреду. То је прилика да се боље упознамо и зближимо, да разговарамо и правимо планове за будућност, да се опустимо и наздравимо једни другима, да се смејемо и уживамо у заједничком друштву.

Зато, Браћо моја, учимо од старих Мајстора, а Раду за Белом трpezом вратимо место и улогу коју заслужује!

Брат ББ - ВМЛС